

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.09.2011, sp. zn. 15 Tz 43/2011, ECLI:CZ:NS:2011:15.TZ.43.2011.1

Číslo: 16/2012

Právní věta: Trestní řád neumožňuje odvolacímu soudu, aby v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.09.2011

Spisová značka: 15 Tz 43/2011

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Podmíněné zastavení trestního stíhání, Řízení o odvolání

Předpisy: § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř.
§ 307 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného J. V. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. rozhodl tak, že vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl porušen zákon v ustanoveních § 223a odst. 1 tr. ř. a § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného. Napadené usnesení v celém rozsahu zrušil. Zrušil i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, a též všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu Praha-západ přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, byl obviněný J. V. podle ustanovení § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby, která jej vinila ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., jehož se měl zkráceně dopustit tím, že dne 21. 12. 2008 v 06.30 hodin řídil na silnici III. třídy č. 1042, v katastru obce O., ve směru jízdy na obec J. u P., osobní automobil tovární značky Mitsubischi Pajero, kdy na km 3,706 s vozidlem přejel v protisměrné části silnice ležícího P. K., který v důsledku tohoto střetu utrpěl mnohočetná rozsáhlá zranění, kterým na místě nehody podlehl.

Proti rozsudku Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, podal v zákonné lhůtě v neprospěch obviněného odvolání státní zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-západ.

O podaném odvolání poté rozhodl Krajský soud v Praze v neveřejném zasedání usnesením ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, tak, že napadený rozsudek podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. zrušil a podle § 223a odst. 1 tr. ř. per analogiam a § 307 odst. 1 tr. ř. trestní stíhání obviněného J. V. pro shora uvedený skutek podmíněně zastavil. Současně odvolací soud obviněnému podle § 307 odst. 2 tr. ř. stanovil zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců.

Dovolání proti rozhodnutí soudu druhého stupně podáno nebylo.

Proti pravomocnému usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, podal následně ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného J. V. Vytkl v ní, že zákon byl porušen v ustanoveních § 257 odst. 1 písm. c), § 223a odst. 1 a § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř. per analogiam v neprospěch obviněného J. V.

V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti uvedl, že ze slovního znění ustanovení § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. vyplývá, že podle něj nelze meritorně rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 a § 223a odst. 1 tr. ř. Jiný názor sice v minulosti vyslovil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), kde konstatoval, že podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. per analogiam ve stádiu řízení o odvolání je přípustné, neboť pokud by zákonodárce takovou možnost vylučoval, nebylo by důvodu citovaná rozhodnutí zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. f), g) tr. ř. dovoláním napadnout. Ministr spravedlnosti ale poukázal na to, že předmětné rozhodnutí nebylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky, přičemž sám Nejvyšší soud vyslovil i opačný názor v rozhodnutí publikovaném v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 7, pod č. T 706. Zde bylo konstatováno, že posouzení, zda byly v konkrétní věci splněny všechny podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, je výlučně v kompetenci soudu prvního stupně. Trestní řád podle právního názoru, který byl vysloven v tomto rozhodnutí, odvolacímu soudu neumožňuje, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání.

Ministr spravedlnosti se přiklonil k právnímu názoru vyslovenému v posledně citovaném rozhodnutí s tím, že podle jeho mínění není přesvědčivá argumentace uvedená v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), podle které by nebylo důvodu rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze dovoláním napadnout, pokud by je nemohl učinit odvolací soud. Navíc i kdyby v obecné rovině byla připuštěna možnost podmíněného zastavení trestního řízení podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. per analogiam ve stádiu řízení o odvolání, bylo by se nutno zabývat též otázkou, zda je takový postup možný v případě, kdy soud prvního stupně zprostil obviněného obžaloby, neboť rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je pro obviněného výrazně méně příznivé nežli rozhodnutí o jeho zproštění obžaloby. V případě, že obviněný byl soudem prvního stupně nepravomocně zproštěn obžaloby, je proto podle názoru ministra spravedlnosti možné v dalším řízení jeho postavení zhoršit rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze za obdobných podmínek jako v případě zhoršení postavení obviněného odsuzujícím rozsudkem. Obviněnému musí být zachováno právo na obhajobu, včetně práva na uplatnění řádného opravného prostředku. Není tudíž možné, aby odvolací soud po zrušení zprošťujícího rozsudku sám současně rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání, byť má jinak za to, že podmínky § 307 odst. 1 tr. ř. jsou splněny. V předmětné trestní věci navíc odvolací soud toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání, tj. takovou formou jednání soudu, při které je uplatnění obhajovacích práv obviněného prakticky vyloučeno.

Vzhledem k uvedenému ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl v neprospěch obviněného J. V. porušen zákon v ustanoveních § 257 odst. 1 písm. c), § 223a odst. 1 a § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř. per analogiam, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení, jakož i všechna další rozhodnutí na toto rozhodnutí obsahově navazujících, pokud s ohledem na důvod zrušení pozbyla právního podkladu, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., popř. podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Trestní věc obviněného J. V. byla přidělena k rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona senátu 4 Tz Nejvyššího soudu, který usnesením ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. [4 Tz 83/2010](#), rozhodl v souladu s ustanovením § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení dané věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu s odůvodněním, že v podané stížnosti pro porušení zákona jsou vytyčeny dva na sebe navazující základní okruhy problémů. Primárním je, zda v řízení o odvolání může být až odvolacím soudem rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného. Pokud by odpověď zněla, že ano, vyvstává zde problém druhý, a to jestli po zproštění obviněného obžaloby soudem prvního stupně může v případě odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného odvolací soud zprošťující rozsudek zrušit a sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného. K tomu se pak zároveň váže i otázka, zda tak může učinit v neveřejném zasedání.

Senát 4 Tz byl toho názoru, že správným a současným znění trestního řádu odpovídajícím je výše zmíněný výklad obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. [11 Tdo 426/2004](#) (publikovaném také v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, v sešitě 7, pod č. T 706.). Nejvyšší soud však vyjádřil i opačný názor na danou problematiku, a to v usnesení ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#). Senát 4 Tz proto dospěl k přesvědčení, že je zcela neúnosné a odporující úloze Nejvyššího soudu ohledně sjednocování judikatury obecných soudů, aby i nadále existovaly a v rozhodovací praxi byly uplatňovány rozporné a nejednotné názory na předmětnou projednávanou právní otázku, která jistě má zásadní význam.

Z uvedených důvodů senát 4 Tz Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že byť se jedná o procesní otázku, tak tato má po právní stránce zásadní význam, a protože na ni existují i v rámci samotného Nejvyššího soudu rozdílné názory, je ji třeba s konečnou platností autoritativně vyřešit. Daná věc byla proto postoupena k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“), kterému byla věc postoupena, podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon porušen byl.

S ohledem na námitky obsažené ve stížnosti pro porušení zákona bylo primárně třeba vypořádat se s otázkou, zda v řízení o odvolání může být až odvolacím soudem rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, neboť v dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu na tuto problematiku existují dva odlišné právní názory.

Podle ustanovení § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zruší a v rozsahu zrušení trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2 tr. ř.). Z dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že toto odkazuje pouze na ustanovení § 223 odst. 1, 2 tr. ř., ve kterém se o podmíněném zastavení trestního stíhání nehovoří.

Podle § 223a odst. 1 tr. ř. soud za hlavního líčení trestní stíhání obviněného podmíněně zastaví nebo rozhodne o schválení narovnání, shledá-li okolnosti uvedené v § 307 odst. 1 tr. ř. nebo § 309 odst. 1

tr. ř. Toto ustanovení bylo zavedeno do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. a pozděně novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. a výslovně upravuje možnost, aby soud rozhodl i v hlavním líčení o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání. Rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání lze tedy buď už v přípravném řízení, nebo až v řízení před soudem prvního stupně, který tak může učinit po předběžném projednání obžaloby (srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 834). Soud druhého stupně však sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání nemůže, a to ani v rámci řízení o odvolání nebo o stížnosti (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, s. 1793, 2323).

Z uvedeného je zřejmé, že žádné ustanovení trestního řádu a ani odborná literatura nepřipouští možnost, že by soud druhého stupně mohl sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání. Podle názoru velkého senátu Nejvyššího soudu je nutno vycházet ze skutečnosti, že vzhledem k povaze tohoto rozhodnutí nebylo úmyslem zákonodárce umožnit, aby o podmíněném zastavení trestního stíhání mohlo být rozhodnuto ve stadiu odvolacího řízení, proto ani analogicky nelze dovozovat možnost učinit takové rozhodnutí. Analogie je totiž nepřipustná všude tam, kde trestní řád obsahuje taxativní podmínky použití svých ustanovení, což platí i pro způsoby rozhodnutí v opravném řízení podle § 253 a násl. tr. ř. (srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 67).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že pouze při respektování procesních předpisů je možno rozhodovací činnost soudů považovat za transparentní, a tedy předvídatelnou, a současně i respektující základní požadavek právního státu, že státní moc (vykonávanou též obecnými soudy) lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

Totožné stanovisko, ke kterému se přiklonil i ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona a senát 4 Tz Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. [4 Tz 83/2010](#), kterým předložil danou věc k posouzení velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, zaujal Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. [11 Tdo 426/2004](#), v němž bylo konstatováno, že posouzení, zda byly v konkrétní věci splněny všechny podmínky pro zastavení trestního stíhání, je výlučně v kompetenci soudu prvního stupně s tím, že trestní řád odvolacímu soudu neumožňuje, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání.

Na druhé straně je třeba dodat, že odlišný názor v minulosti vyslovil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), podle kterého podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. per analogiam ve stadiu řízení o odvolání je přípustné, neboť pokud by zákonodárce takovou možnost vylučoval, nebylo by důvodu citovaná rozhodnutí zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze podle § 265a odst. 1, 2 písm. f), g) tr. ř. dovoláním napadnout. Ustanovení § 265a tr. ř., jak zmínil již ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, však řeší především otázku, která soudní rozhodnutí jsou natolik závažná, aby bylo nutno umožnit procesním stranám dosáhnout jejich přezkumu Nejvyšším soudem v rámci řízení o dovolání. Mimo výčet jednotlivých konkrétních typů rozhodnutí ve věci samé uvedených v ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) – g) tr. ř. obsahuje § 265a odst. 2 tr. ř. ustanovení § 265a odst. 1 písm. h) tr. ř., podle kterého lze dovoláním napadnout rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g). Pokud totiž chtěl zákonodárce umožnit, aby Nejvyšší soud mohl být činný jako soud dovolací ve věcech, které skončily pravomocným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, pak s ohledem na konstrukci § 265a odst. 1, 2 tr. ř. musel tato rozhodnutí výslovně uvést v taxativním výčtu ustanovení § 265a odst. 2 tr. ř., a to bez ohledu na skutečnost, že tato rozhodnutí bude možno napadat pouze prostřednictvím rozhodnutí uvedeného v ustanovení § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř.

Argumentaci, podle které by nebyl důvod rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze dovoláním napadnout, pokud by je nemohl učinit odvolací soud, není tedy možno považovat za správnou.

Vzhledem k výše uvedeným okolnostem velký senát dospěl k závěru, že žádné zákonné ustanovení neumožňuje odvolacímu soudu, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného.

Dále není možno akceptovat ani takový postup odvolacího soudu, když soud prvního stupně zproští obviněného obžaloby a odvolací soud na základě odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného zruší zprošťující rozsudek a sám rozhodne v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, jak učinil Krajský soud v Praze stížností pro porušení zákona napadeným usnesením ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010. Nelze totiž pominout, že z ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. o podmíněném zastavení trestního stíhání vyplývá, na rozdíl od rozhodnutí o zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř., že jeho aplikace je možná pouze tehdy, je-li obviněný pokládán po všech stránkách trestně odpovědným za spáchané jednání. Na základě rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se obviněnému ukládají určitá omezení a povinnosti, aniž by byla vyslovena jeho vina. Podmínkou vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. ř. je mimo jiné doznání obviněného ke spáchání trestného činu, nahrazení škody způsobené trestným činem, v rozhodnutí musí být stanovena zkušební doba, obviněnému lze též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, navíc jestliže se obviněný ve stanovené zkušební době neosvědčí, rozhodne příslušný orgán o tom, že se v trestním řízení pokračuje. Předpokladem pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je tedy prokázání spáchání trestného činu obviněným a toto rozhodnutí má pro obviněného závažné důsledky, jako je evidence v Rejstříku trestů, běh zkušební doby spojené s omezením obviněného, nejistota z hlediska možného konečného rozhodnutí soudu o tom, zda se obviněný osvědčí či nikoliv, apod.

V případě projednávané věci odvolací soud obviněného J. V. sice výslovně neuznal vinným skutkem, pro nějž byl soudem prvního stupně zproštěn předmětné obžaloby, avšak zprošťující rozsudek soudu prvního stupně zrušil a sám rozhodl v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, čímž došlo k významnému zhoršení postavení obviněného, když obviněný neměl ani možnost proti tomuto rozhodnutí podat řádný opravný prostředek. Velký senát má za to, že takovému postupu brání ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř., podle kterého odvolací soud nemůže sám uznat obviněného (obžalovaného) vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn. V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř. je totiž fakticky obsažen, byť výslovně nevyjádřený, závěr, že se obviněný činu kladeného mu za vinu dopustil, zvláště když podmínkou rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je mimo jiné i doznání obviněného k tomuto činu (srov. § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř.).

Velký senát učinil závěr, že i kdyby odvolací nabyl přesvědčení, že jsou splněny podmínky § 307 odst. 1 tr. ř. pro podmíněné zastavení trestního stíhání, resp. by obecně byla připuštěna možnost, že odvolací soud může v odvolacím řízení sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, což bylo shora vyvráceno, tak pokud by byl obviněný současně soudem prvního stupně obžaloby zproštěn, bylo by nutno analogicky uplatnit omezení pro rozhodnutí odvolacího soudu vyplývající z ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř.

Velký senát proto vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl porušen zákon v ustanoveních § 223a odst. 1 tr. ř. a § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného J. V., a v návaznosti na tento výrok napadené usnesení v celém rozsahu zrušil. Dále zrušil i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, neboť v souladu se závěry Krajského soudu v Praze dospěl Nejvyšší soud k závěru, že

zákoné podmínky uvedené v § 226 písm. b) tr. ř. pro zproštění obžaloby obviněného J. V. splněny nebyly. Ostatně v tomto směru ani ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona ničeho nenamítal. Zrušena byla i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu Praha - západ přikázal, aby věc v potřebném rozsahu, který také vymezil, znovu projednal a rozhodl, a to s připomenutím, že orgán, jemuž byla věc přikázána, je vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.